



Kokkuvõte kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011-2013

Marge Kroonmäe, Sihtasutuse Archimedes Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri hindamiskspert, programmi koordinaator

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine jätkus 2013. aasta lõpuni pilootvooruna senise korralduse alusel.

2013. aasta sügisel on akrediteerimises käimas juba kuues hindamisperiood, kus hindamisel on viis õppekavarühma ja kolm kutseõppeasutust osalevad esmakordselt – nii on 2013. aasta lõpuks akrediteeritud 15 õppekavarühma ja 139 kooli õppekavarühma ning osalenud juba 35 kutseõppes õpetavat õppeasutust.

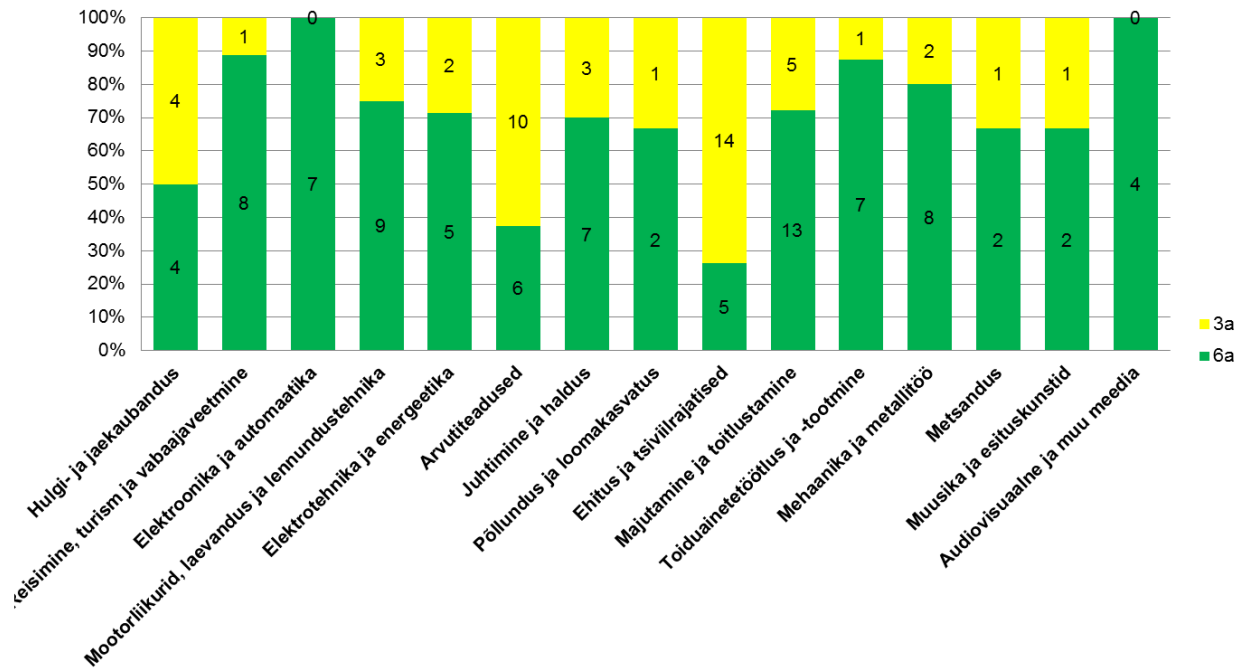
Akrediteerimise arvnäitajad on jõudsalt kasvanud ning akrediteerimiskogemus on enamikul kutseõppeasutustel ja kutseõpet pakkuvatel rakenduskõrgkoolidel.

Kolm akrediteerimisaastat (2011–2013) kajastuvad järgmistes arvudes:

- akrediteerimine on toimunud kokku **15 õppekavarühmas**;
- akrediteerimises on osalenud **139 õppekavarühma**;
- osalenud on **35 kutseõpet pakkuvat õppeasutust**;
- hindamiskomisjonides on töötanud ca **100 hindamisksperti, sh 58 tööandjate esindajat**;
- EKKK kutsehariduse hindamisnõukogu on oma juuni- ja detsembrikuistel istungitel vastu võtnud kokku **139 akrediteerimisotsust**;
- suurematel kutsehariduskeskustel on juba **kaalukas akrediteerimiskogemus**, nt Narva Kutseõppekeskuses ja Tartu Kutsehariduskeskuses on akrediteeritud 12, Pärnumaa Kutsehariduskeskusel on kümnekordne akrediteerimiskogemus. Et akrediteerimine on senini olnud vabatahtlik, tuleb tunnustada kõiki koole, kes vaatamata pingelisele ajakavale (nt nelja õppekavarühma akrediteerimine ühes perioodis) ei ole loobunud ühestki võimalusest saada välishinnang oma kooli õppekavarühmadele.

Senised, 2011–2013 akrediteerimistulemused on õppekavarühmade võrdluses üsnagi mitmekesised (joonis 1).

2011-2013



Joonis 1. Tulemused 2011–2013

Võrreldes 15 õppekavariühma akrediteerimistulemusi, st kuueaastase täisakrediteeringu ja kolmeaastase „tingimisi“ akrediteeringu saanud koolide õppekavariühmade osakaalu, erinevad õppekavariühmad tervikuna oluliselt. Näiteks ehituse ja tsiviilrajatisete õppekavariühmas hindasid komisjonid 19st osalenud koolist vaid viie kooli vastavat õppekavariühma täisakrediteeringu vääriliseks. Majutamise ja toitlustamise õppekavariühmas on tulemused aga n-ö peegelpildis - 18st osalenud koolist viiel juhul tehti otsus akrediteerida kooli õppekavariühm kolmeks aastaks. Hulgi- ja jaekaubanduses jagunesid tulemused pooleks: neli täisakrediteeringut ja neli „tingimisi“ kolmeaastast otsust. Positiivseks näiteks on elektroonika ja automaatika ning audiovisuaalse ja muu meedia õppekavariühmad, kus kõik otsused olid täisakrediteeringu kasuks.

On heameel tõdeda, et seni puudub graafikult punane joon – ühelgi juhul ei ole komisjonid teinud hindamisnõukogule ettepanekut mitte anda õppekavariühmale akrediteeringut. Vabatahtlikud „pilootaastad“ on olnud koolidele õppekavariühmade kvaliteedi tagamisel ja arendamisel eelkõige õppimisvõimaluseks. Ja nagu koolis hindamisega ikka, „nõrk 3“ peaks tähelepanu senistele kitsaskohtadele eriti koondama.



Kindlasti peegeldub õppekavarühma tulemusel tervikuna vastava majandussektori ja tööturu hetkeseis ning vajadused. Valdkonna kutseõppe sisu kvaliteedis ja jätkusuutlikkuses on hindamiskomisjone veennud eelkõige kaasaegsed õppebaasid, regiooni vajadusi ja õppijate sihtgruppi arvestav õppekava arendustöö, tulemuslik koostöö (regiooni) tööandjatega õppetöö, sh praktika kavandamisel, läbiviimisel ja tulemuslikkuse hindamisel ning kutseõpetajate arendamisel.

Nii nagu õppevaldkonnad erinevad oma spetsiifikas, on erinevatel õppekavarühmadel „omad“ probleemid ja arenguvaldkonnad, mis akrediteerimisel on esile tulnud. Heaks tavaks on saanud, et SA Innove õppekavakeskus korraldab iga õppekavarühma akrediteerimise järel tagasisideseminari, kus valdkonna hindamiseksperdid-tööandjad ja koolid annavad kokkuvõtva tagasisivaate tulemustele sisendina õppekavarühma arendusse tervikuna. Seminaride materjalid on kättesaadavad SA Innove kodulehel¹.

Hindamiskomisjonide aruannete põhjal saab koondada **õppekavarühmi läbivad peamised arenguvaldkonnad:**

- **Õppesisu ja metoodika** – õppemeetodid ja -vahendid ei ole ajakohased, uued tehnoloogiad (seadmed, materjalid, töövõtted) ei jõua õpetajate ja õppijateni.
- **Praktika korraldus ja sisu** – praktika tegelik sisu ei ole kooskõlas õppekava eesmärkidega, koostöö praktikabaasidega ei ole järjepidev ega taga õpiväljundite saavutamist, praktika monitooring on ebapiisav, praktika tulemuslikkust ei hinnata.
- **Kutseõpetajate nappus ja ülekoormus** – kutseõpetajad on ülekoormatud, arendustöös osalemiseks ei jätku aega, nende sisuline kvalifikatsioon jääb maha kiiresti arenevast töömaailmast, noorte kutseõpetajate järelkasv on vähene.
- **Arenguvaates ei ole** kooli õppekavarühmal sageli **ühist selget tulevikusihti**, mistõttu pole eesmärgid eristuvad ja mõõdetavad, tagasiside ja hindamine on süsteemitu ning parenduskavade üldsõnalisus omakorda ei toeta jätkusuutlikku arengut. Teisisõnu, aruannetes toodud järelduste põhjal osutusid *PDCA* (planeeri-teosta-hinda-korrigeeri) tsükli nõrgimateks lülideks esimene ja viimane faas.

¹ <http://www.innove.ee/et/kutseharidus/kutsehariduse-rok/opetajakoolitus/arierialad>



Õppekavarühmapõhine akrediteerimine on tõendanud, et erinevate õppekavarühmade tase ja arenguvajadused ühes koolis võivad olla erinevad ja spetsiifilised, tulenevalt õppijate sihtgrupist, regiooni eripärast ja ootustest, kutseõpetajate olemasolust ja tasemest jt teguritest. Tasakaalustatud arengu planeerimisel võimaldab õppekavarühmapõhine sise- ja välishindamine seada kooli tasandil põhjendatud prioriteete ning kavandada konkreetseid parendustegevusi järgnevas arenguperioodiks. Senised tulemused koolide lõikes on siinkohal heaks kinnituseks: Tartu Kutsehariduskeskusel on täisakrediteering kõigis 12s seni akrediteeritud õppekavarühmas, n-ö läbiv roheline joon – kõik täisakrediteeringud on ka Kuressaare Ametikoolil seitsmes õppekavarühmas, Haapsalu Kutsehariduskeskusel kõigis neljas ja Võrumaa Kutsehariduskeskusel kõigis viies seni akrediteeritud õppekavarühmas.

Detailsemaks aruannetega tutvumiseks on kõigil võimalus EKKA kodulehel² olevas andmebaasis, kus on avalikustatud kõik senised koolide õppekavarühmade ja hindamiskomisjonide aruanded ning hindamiskoostöökogu otsused.

Koolide tagasiside hindamiskülastustele

EKKA küsib tagasisidet hindamiskomisjoniga kohtunud inimestelt elektroonilises keskkonnas kohe pärast külastust (enne hindamisaruande kooli saatmist, et vastused ei oleks hinnangutest mõjutatud). Tänapäevaks on hindamiskomisjonide tööle tagasisidet andnud üle 1000 intervjuudes osaleja, sh õpilaste esindajad, tööandjad, kutseõpetajad. Kommentaaride põhjal võib öelda, et eriti hinnatakse koolide poolt komisjoniliikmete põhjalikku ettevalmistust ja kompetentsust ning avatud, sõbraliku ja konstruktiivse õhkkonna loomist külastusel. Tunnustatakse täpset ajakasutust, asjakohaseid küsimusi ja kokkulepitut ajakavast kinnipidamist.

Koolikülastuse õnnestumisele aitab kaasa komisjoniliikmete tegutsemine meeskonnana, mis ka koolides märkamata ei jää, olgu näiteks ühe juhtkonna esindaja kommentaar: „Kõik komisjoni liikmed töötasid ühtse meeskonnana, olid väga avatud ja toetavad. Hoiak positiivne, mis aitas akrediteeritavate paratamatuid pingeid maandada.“

² https://wd.archimedes.ee/?page=pub_list_dynobj&desktop=10016&tid=414961



Samad teemad läbivad ka kriitilisi kommentaare: komisjoniliikmete ebapiisav ettevalmistus, konteksti mittetundmine, üleolev või eelarvamuslik suhtumine hinnatavasse. Mõnel juhul on olnud rahulolematuse põhjuseks intervjuu aja ebatõhus kasutamine või õppekavarühma õppekasvatustöö fookusest hajumine.

Kommentaaridest peegeldub, et komisjonide külastused on koolides oodatud: „*Kindlasti võiks niisuguseid kokkusaamisi korraldada, sest need on kooli arengus olulise kaaluga.*“ Kutseõpetajad on toonud esile külastuste lisaväärtuse: „*Toimus meeldiv vestlus, saime arutleda ja meile pakuti toredaid ettepanekuid parendamiseks.*“ Lisamata ei saa jätta näidet õpilaste arvamustest: „*Võttis päris palju aega, aga sellise asja jaoks pole ajast ju kahju.*“ Koolide tagasiside on EKKAle väärt õppetund hindamiskspertide koolitamisel ja koolikülastuste kavandamisel.

Koolijuhtide tagasiside ja ootused akrediteerimisprotsessile

Et paljudel kutseõppeasutustel on juba kaalukas akrediteerimiskogemus, kutsusime koolijuhid 2013. aasta maikuu ümarlauda, et kuulda ja üheskoos arutleda, mis on õppekavarühmapõhise akrediteerimise lisaväärtus kooli arengule ning mis on koolijuhi ootused akrediteerimisprotsessile? Koolijuhid tõid esile, et eelkõige on akrediteerimine soodustanud õppekavarühma tasandil eestvedamist, vastutust ja rolli õppevaldkonna arengu kavandamisel ning andnud juhtkonnale vaate õppekavarühma(de)st tervikuna. **Koolijuhid ootavad, et aja- ja töömahuka akrediteerimisprotsessi tulemusi arvestataks vääriliselt nii koolipidaja, tööandjate liitude kui ka partnerorganisatsioonide poolt.** Võimaliku näitena toodi, et kooli akrediteerimistulemused võiksid olla aluseks koolijuhtide tulemuslikkuse hindamisel, sh direktoriga arenguveestluse aluseks.

Kõlama jäi sõnum kutseõppeasutuste juhtidelt välishindamissüsteemile tervikuna – erinevad välishindamised (kutse)hariduses peaksid olema omavahel sidusamad ning nende läbiviimine optimaalse aja- ja ressursikasutusega ka kooli vaates.

Aastast 2014 jätkub kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine uue kutseõppeasutuse seaduse ja kutseharidusstandardi alusel, kohustuslikuna kõikidele kutseõpet pakkuvatele koolidele õppe läbiviimise õiguse



pikendamiseks. Kõik varasemate aastate täisakrediteeringud kehtivad tagasiulatuvalt alates 01.09.2013.

2014. aastal akrediteerimises osalevad õppekavarühmad (uue kutseharidusstandardi järgi) ja koolide ajakava on üleval EKKA kodulehel <http://www.ekka.archimedes.ee/kutsekoolile>

Õppekavarühmapõhine akrediteerimine kutseõppe kvaliteeditagamise vahendina on end õigustanud ning kutsehariduse arendamiseks vajalik, kõigile osapooltele on see olnud nii õppimisvõimalus kui väärt kogemus.